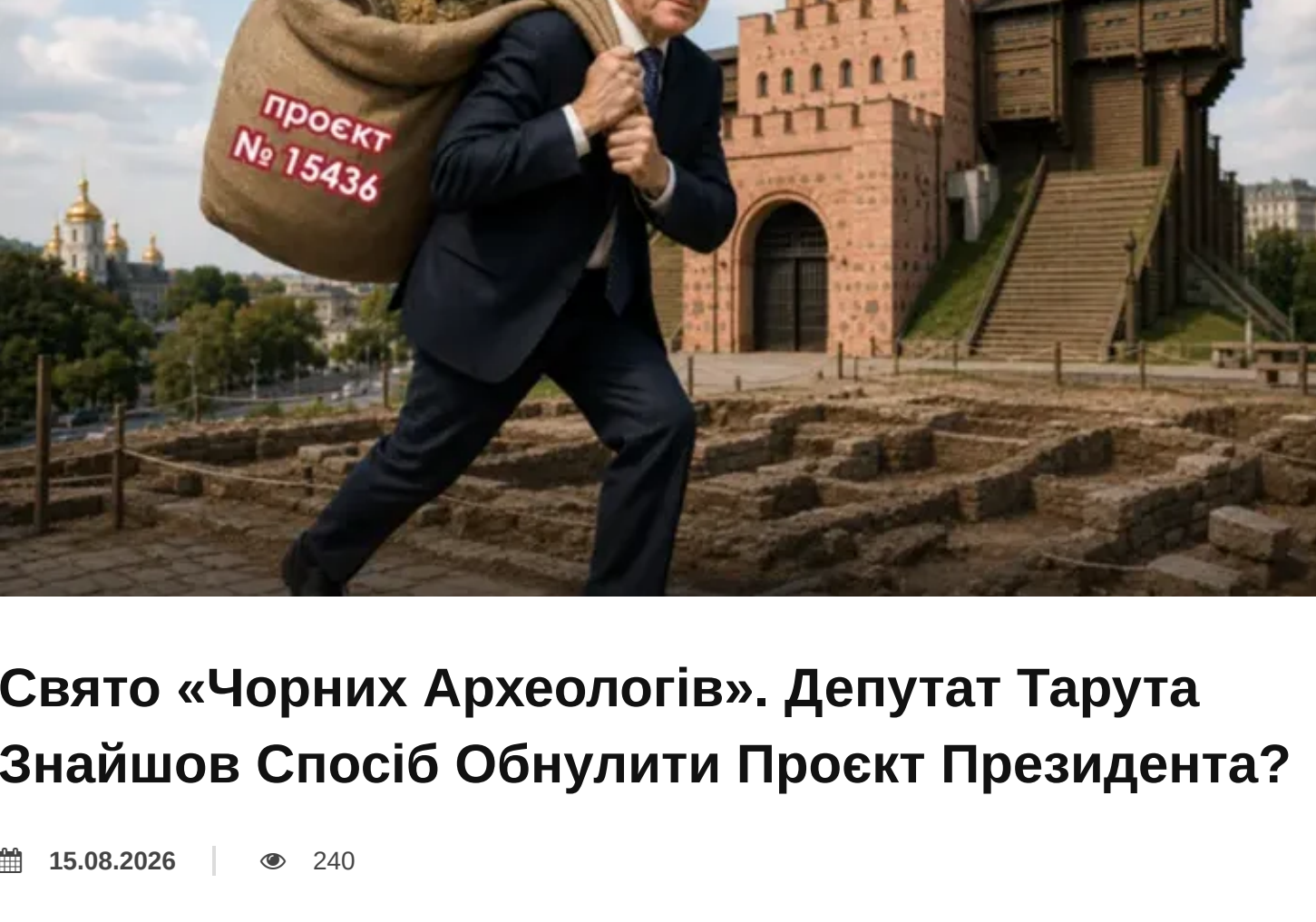

Свято «Чорних Археологів». Депутат Тарута Знайшов Спосіб Обнулити Проект Президента?

ГоловнаПублікаціїСвято «чорних археологів». Депутат Тарута знайшов спосіб обнулити проект президента?

Свято «Чорних Археологів». Депутат Тарута Знайшов Спосіб Обнулити Проект Президента?

📅 15.08.2026👤 240

15 серпня – День археолога. І саме кілька тижнів тому у Верховній Раді було зареєстровано законопроект **15436**, який покликаний сформувати правове поле діяльності археологів і обігу їхніх знахідок. Громадська ініціатива «Голка» вивчила цей документ і пояснює, що з ним не так і чому треба бити на сполох.

Законопроект **мас** на **меті** обнулити претензії до тих колекціонерів, які десятиліттями зкуповували чи самі незаконно вичлупили з землі археологічні предмети – по суті, крадіг їх держави. Легалізація краденого пропонується зробити ось, в який спосіб: з'являється поняття «колекціонер». Той, хто має ці предмети і хоче їх легалізувати, повинен просто подати Декларацію про добросовісне володіння культурними цінностями до Мінікульту. Тут експерти будуть давати висновки лише про цінність колекційних предметів. Після подання декларації і проходження такої оцінки колекціонер враз стає «добросовісним» набувачем.

Текст законопроекту, як «Голка» стало відомо від обізнаних джерел у парламенті, готували юристи народного депутата і знаного колекціонера **Сергія Тарути**. Це не під запис підтверджують парламентські колеги Тарути, який сам володіє артефактами трипільської та східської культур. Формально ж авторами ініціативи стали голова гуманітарного комітету – **Микита Потураєв** та голова екологічного комітету **Олег Бондаренко**. Власне, Потураєв також підтвердив, що «юристи Тарути були долучені до підготовки».

Треба зазначити, що ця ініціатива на руку і вору: Народі України на міжнародному рівні вимагає повернення вивезених цінностей і спирається саме на те, що вони можуть бути виключно в державній власності.

Депутат Потураєв визнає, що проєкт недосконалий і є всього лише робочою версією, яка має запустити дискусію в суспільстві після ратифікації Нікітської конвенції – документа Ради Європи, спрямований на протидію злочинам проти культурних цінностей.

Згідно з міжнародними зобов'язаннями, Україна має посилити кримінальну відповідальність за знищення культурної спадщини, яка є **частинною стратегією національної безпеки** держави.

І держава виконує взятє на себе. На виконання цих міжнародних зобов'язань спрямований інший законопроект – ініціатива Володимира Зеленського **№12309**, яка пройшла перше читання і, зі слів Потураєва, може бути готова до розгляду Верховною Радою у другому читанні вже наступного року.

Саме перетворення розгляду президентського законопроекту може пояснити, чому активізувалися приватні колекціонери і з'явився новий проєкт 15436. Якщо його приймуть до того, як парламент проголосує за проєкт Зеленського, то утвориться шпарина, яка, на думку фахівців Інституту археології Національної академії наук України, може фактично прокласти шлях для **легалізації** археологічних предметів сумнівної походження у приватній колекції.

Проти «ініціативи Тарути» вже виступили не лише Інститут археології Національної академії наук, а й **Національний музей історії України** та **Сілка археологів України**.

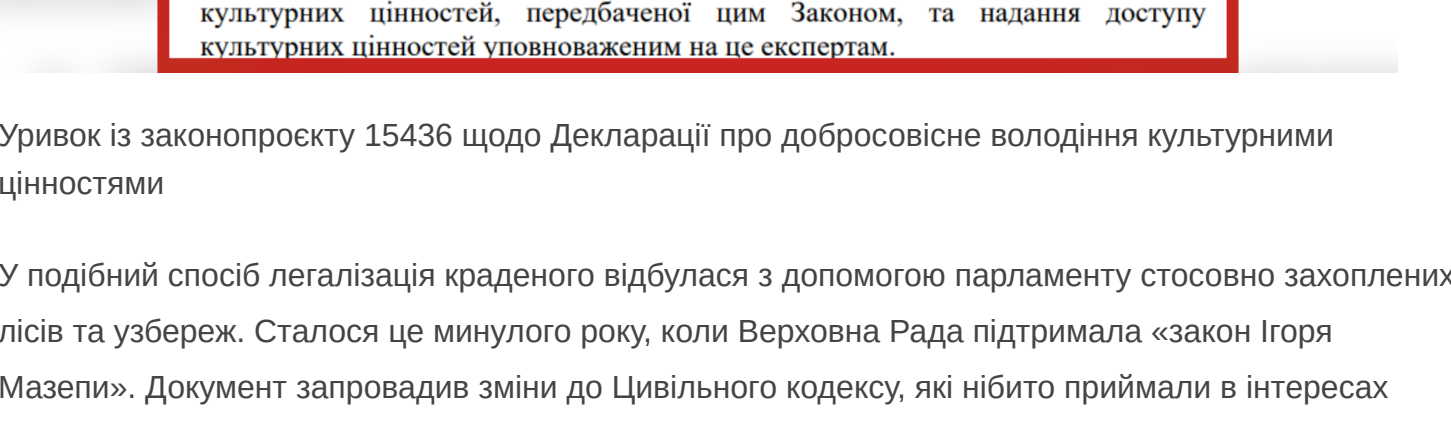
Як Чорний Ринок Живить Приватні Колекції?

Зараз буди-на пам'ятка археології та археологічні предмети – власність держави. Ніхто не може ними продати археології у приватній власності і передати їх у спадок. Тому це є низка приватних колекціонерів, які мають те, чим закон не дозволяє володіти нікому. Колекції поповнюються зокрема і задрми «чорним» археологам, які викопують і виставляють на продаж скарби, які мають культурну цінність.

Для таких колачів можливість заробити – вища, ніж історична цінність знахідок. У той же час для науки не так ціни самі експонати, як інформація про те, де вони були виявлені і які ще знахідки були поряд. Такі дані дослідники мають фіксувати у польовій та звітній документації. Якщо цього не зробили – науова цінність втрачається безповоротно.

Один з сервісів, який функціонує онлайн і де можна зустріти ціні археологічні артефакти – «Віоліти». Соцмережу переповнені також групами шукачів археології та скарбів.

Простими словами законопроект **15436** – це спроба легалізувати результати діяльності «чорних археологів», які викопують ціні предмети – власність держави – і далі продають їх у приватні колекції. Все що буде треба зробити колекціонеру для легалізації артефактів – запровадити форму декларації, яку затвердить уряд, подати її до Мінікульту і пройти експертизу. Це можна буде прийняти, коли мова йде про картини, якими громадяни можуть володіти, але коли мова йде про об'єкти археології, які були і є державною власністю, це неприпустимо.

Уривок із законопроекту 15436 щодо Декларації про добросовісне володіння культурними цінностями

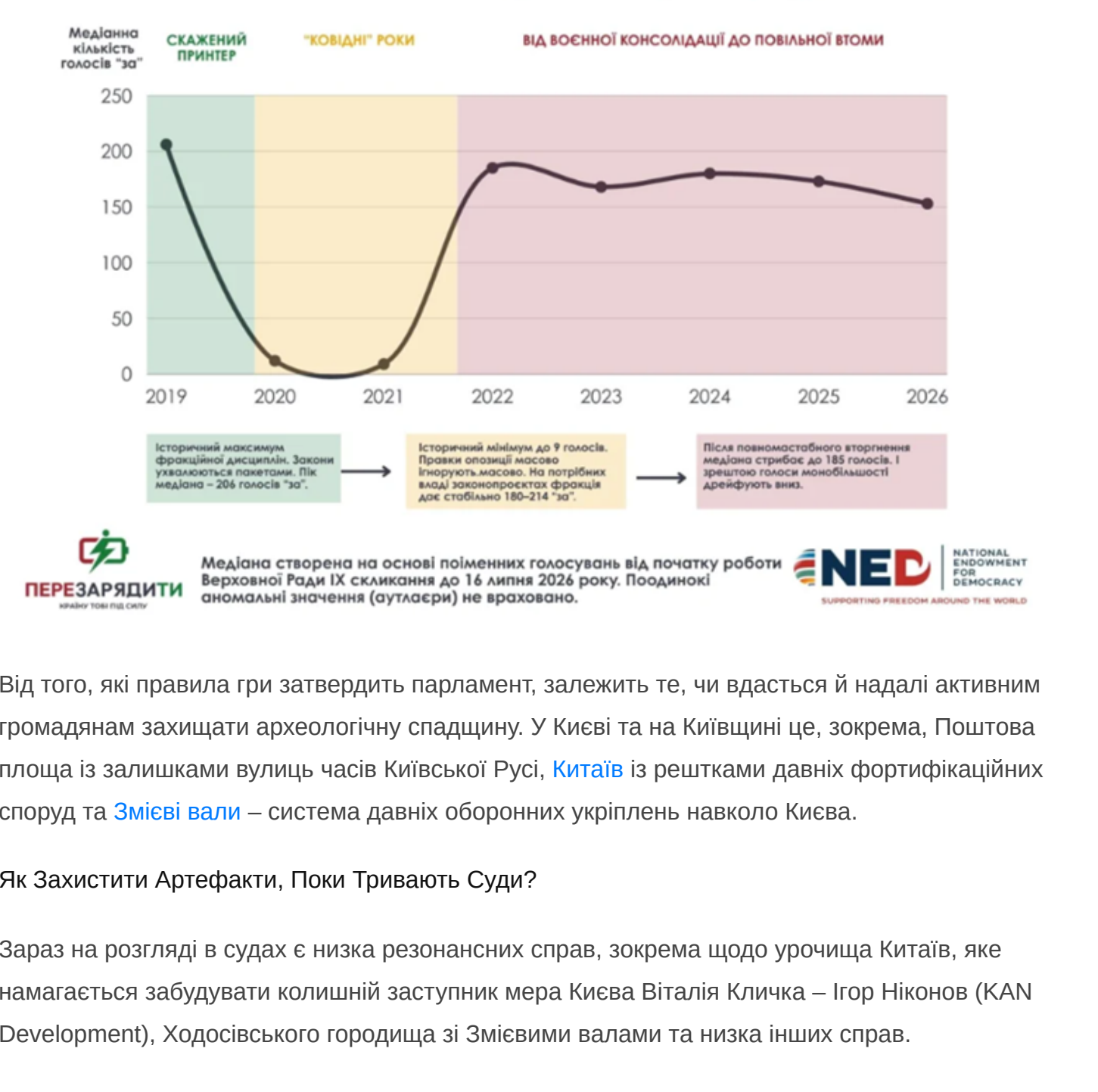
У подібний спосіб легалізація краденого відбулася з допомогою парламенту стосовно захоплених лісів та узбереж. Сталася це минулого року, коли Верховна Рада підтримала «закон Ігоря Мазепи». Документ запровадив зміни до Цивільного кодексу, які нібито приймали в інтересах добросовісних набувачів, які мали обнулити претензії до дериванників лісів та узбереж, аж до моменту відчуження пройшло 10 років.

Ал Інститут археології Національної академії наук звертають увагу на те, що запропонований алгоритм із декларацією про добросовісне володіння та експертизою – це швидкий крок: «Проект залишає цю схему без запобіжників: навіть якщо під час експертизи виявлено ознаки незаконного походження предмета, жодних наслідків – відмови в реєстрації, вилучення, подання до органів правопорядку не передбачено. А осьлий той декларації надбавляють, воно не спонукає до чесності недобросовісних володіти – впадоу з якого мають лише ті, хто й так вирішив легалізуватися. По суті, це узаконення результатів грабінницьких розкопок».

Ключовий автор законопроекту Микита Потураєв пояснює, що держава не може володіти всією археологією, що таких жорстких правил немає ніде: «Добре, що викинула ця дискусія. Є те, що хтось не одне покоління передає у спадок просто так. То у кого вони крадіг? На той час держава Україна не існувало, як і законодавства, яке діє сьогодні. Бачимо, що є дві різні точки зору і проблема не врегульована. І якщо не регулювати це питання, то у нас і далі буде процвітати чорний ринок і чорні колекції. Усе й далі буде в тіні. Мас бути якась комісія, яка визначить, що є спадщиною національним чи локального рівня. Експерти мають відпрацьовувати питання легалізації колекцій. Я очікую, що замість того, щоб зійняти галас у соцмережах хтось такий підготує свою версію законопроекту».

Щодо президентської ініціативи, то Потураєв твердить, що зараз комітет працює над солідними поправками. Він переконаний, що до кінця року проєкт Володимира Зеленського має пройти комітет і йти в парламент повною повнотою з внесеннями до Кримінального кодексу: «Він знає, яка ситуація зараз з особий зачі. Блокують, щоб виступити голосів. Це наші міжнародні зобов'язання. Але те, що ця ініціатива президента суттєво збільшує шанси».

«Голка» раніше **писала** про те, що з 2023 року «Слути народу» за жоден законопроект не дали мінімально необхідних 226 голосів.

Від того, які правила рти затвердить парламент, залежат те, чи вдасться й надалі активним промудрим захищати археологічну спадщину. У Києві та на Київщині це, зокрема, Поштова площа із залишками вулиць часів Київської Русі, **Київів** із рештками давніх фортифікаційних споруд та **Замиски вали** – система давніх оборонних укріплень навколо Києва.

Як Захистити Артефакти, Поки Тривають Суди?

Зараз на розгляді в судах є низка резонансних справ, зокрема щодо урочища Київів, яке намагається забудувати колишній заступник мера Києва Віталія Кличка – Ігор Ніонов (KAN Development). Худосівський городища зі Змієвими валами та Віалія Кличка (KAN Development).

Археолог Максим Левада, який став лауреатом Європейської премії археологічної спадщини 2025 року розповідає, що відбувається, поки судяться за урочище Київів: «Тут та й не лише тут намагаються працювати чорні колачі, але ми їм цього робити не даємо. Викликаємо поліцію».

Але знаєте, що мене дивує найбільше, що народний депутат Потураєв, автор нового законопроекту, зробив свого часу **засідання комітету** і замовив дослідження про те, що наші пам'ятки **розграбовують**. А тепер ми бачимо ось такий законопроект, який повністю нівелює роботу розграбників ровів саме ж Потураєва. Щоб ви розуміли масштаби, то частину колекції Тарути на кордоні затримала Служба безпеки України. Тому законопроект 15436 просто легалізує те, що легалізувати не можна, бо ми втрачимо не просто артефакти, а безцінні для прийдешніх поколінь знання».

Фіксація діяльності «чорного колача» з металодетектором на території неукріпленої частини Київського археологічного комплексу (поселення, посад, селище). Весні 2024 року

Більше того, зараз у війну відбуваються так звані палеосафари. За 2500 грн очихи вивозять на околиці столиці з металощупачами у полюхах артефактів часів Київської Русі та Другої світової війни. Археологи **тифують**, що так по суті громадяни можуть штовхати на кримінальне правопорушення. Учасникам палеосафарів обіцяють, що знайдені артефакти вони зможуть забрати із собою.

Знімок екрана запрошення на палеосафари з посту на Facebook-сторінці археолога Зоєнченя Киянка Міа Кириленко звертає увагу на археологічний комплекс: урочище Київів. Він, за її словами, перебуває під подвійною загрозою: і з боку забудовників, і з боку «чорних колачів».

«Поки території урочища Київів не має належного балансузтримувача та ефективного органу управління з відповідним штатом фахівців, пам'ятка фактично залишається без належного захисту. Хтось має системно займатися її охороною, популяризацією, розробкою науково-проектної документації, запобігати незаконним пошукам і розграбовуванню археологічних культурних шарів та подальшій незаконній реалізації знайдених предметів. Сьогодні будь-хто може прийти сюди з металощупачем і шукати археологічні предмети. А кожна така знахідка, незаконно вилучена із землі, – це втрата частини нашої історії. Тому Китаєву потрібен не просто статус пам'ятки на папері, а реальна охорона і постійна робота держави щодо її збереження», – наголошує вона.

Для законодавчої гільи важливо під час напруження нових законопроектів зважати на те, якою є судовою практика. Прокуратура в судах **виділяє** предмети археології та землі археології, в яких зберігаються предмети археології. Без цих предметів земля б не мала такої цінності та режиму охорони і могла б вибувати з державної власності.

У Офісі Генпрокуратура на звернення «Голки» відповіли, що з 2025 року вдалося виконати низку судових рішень: «Повернули у державну власність пів гектара земель у Києві, на яких розташовані пам'ятки археології національного значення «Культурний шар Городища Ярославів», Державний історико-культурний заповідник «Стародавній Київ», а також території, що входять до охоронної зони ансамблю споруд Софійського собору, внесеного до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО».

Право власності на ці ділянки зареєстровано за державою в особи Київської міської державної адміністрації. Також у державну власність повернуто 20 га, на яких розташовані пам'ятки археології місцевого значення «Поселення трипільської культури» (IV–II т. до н. е.) та «Могильник Білогорудівської культури» (IX ст. до н. е.) на Винничани, що є цінними для давньої історії та культури. Захищено 2,8 га з пам'яток археології поселення «Нагірня І» на Тернопільщині. За результатами виконання судових рішень припинено незаконно награвня І» на Тернопільщині.

Офіс Генпрокуратура у судовому порядку забезпечив захист інтересів держави щодо 892 предметів археології та культурних цінностей, які незаконно перебували у фізичної особи. Ці предмети охоплюють значний історичний період – від раннього залізного віку до доби Київської Русі та належать до різних історико-культурних періодів.

Верховний Суд виніс рішення у низці справ, які пов'язані із землями археології, – городище «Велике Худосівське» на Київщині, **Шарманівське городище** на Харківщині, городище та літосне місто **Дорогобужа** на Рівненщині, поселення «**Підкова**», «**Ялівчина**», «**Рудка-2**» на Чернівецькій тощо. І у рішеннях суду чітко йдеться про те, що землі археології мають бути виключно державною власністю.

Суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду Дмитро Гуліма зазначив, що Верховний Суд сформував судову практику, спрямовану на збереження об'єктів археології через захист права держави на землі історико-культурного призначення, які є об'єктом цінним: «Вони включають як ті, на яких розташовані пам'ятки культурної спадщини, в тому числі пам'ятки археології, так і охоронювані археологічні території. Суд неодноразово констатував, що заволодіння землями, на яких розташовані пам'ятки археології є неможливим. Розташування цих земель вказує на неможливість виникнення іншої власності, ніж держава, а отже, і нового володінця. Зокрема, тимчасового володінця, яким є орендар».

Суддя наголошує: те, що багато пам'яток не мають встановлених меж історико-культурного зонування, не дає підстави стверджувати, що відповідна земельна ділянка, на якій розташована пам'ятка, не належить до земель історико-культурного призначення.

«Вислає також спонується відсутності проекту землеустрою на земельну ділянку з пам'ятками археології, невідомості про державного земельного кадастру між такої ділянки із зазначеним обмежень щодо розміру її експлуатації. Якщо цього проекту немає, а в кадастрі відсутні відомості про обмеження у використанні відповідної ділянки, то це ще не означає, що обмежень немає. І що ділянка включено з пам'яток археології може заволодіти приватній власності або орендар. У світі практики Верховного Суду для збереження історичної пам'яті Українського народу та його культурної, зокрема археологічної, спадщини має відбуватися і розвиток законодавства. Тобто у напрямку посилення захисту територій археологічних пам'яток – поселень, городищ, безрунних могильників, курганів тощо, охоронюваних археологічних територій, зон охорони, історичних ареалів населених місць, а також археологічного культурного шару та предметів археології», – зазначає Гуліма.

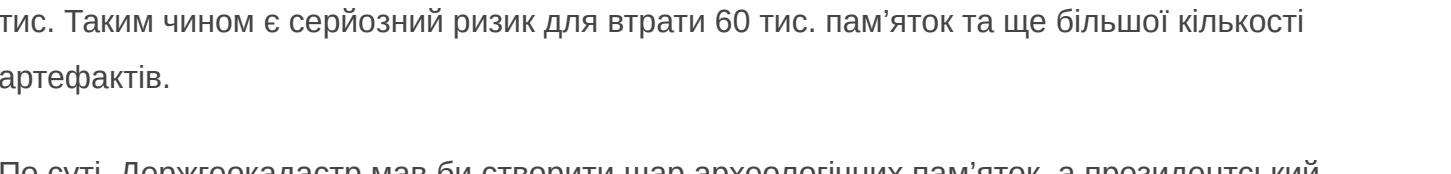
Наразі проєкт Потураєва не є єдиний, який спрямований на те, щоб археологічну спадщину неможливо було зберегти належним чином. Це є проєкт Цивільного кодексу готови Верховної Ради **Руслана Стефанчука**. Цей документ у разі його прийняття **визначає** добросовісним власниками тих осіб, яким вдалося оформити і внести в Держгеокадр інформацію про право власності на землі археології. Тобто якщо пам'ятки немає в кадастрі і когось вдалося оформити право власності на таку ділянку – пам'ятку можна **буде** знищити.

Для розуміння у Держгеокадрі на поточний момент є інформація про п'ять тисяч пам'яток з 65 тис. Тисяч чиним є серйозний ризик для втрати 60 тис. пам'яток та ще більшої кількості артефактів.

По суті, Держгеокадр мав би створити шар археологічних пам'яток, а президентський законопроект **№12309** дає можливість захистити артефакти і виконати міжнародні зобов'язання України.

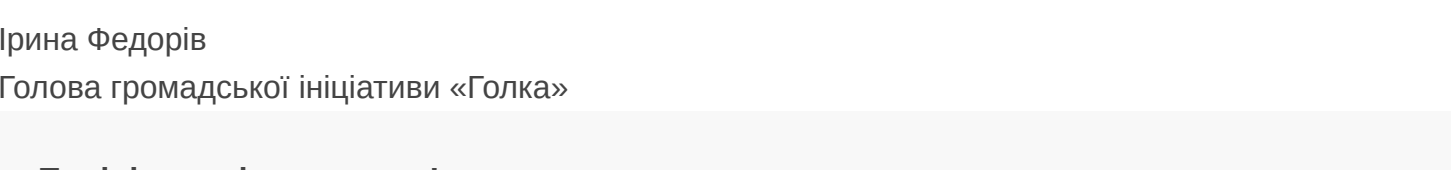
Ірина Федорів
Голова громадської ініціативи «Голка»

Попділіться цією статтею!

← Попередня стаття: Учениця Показала Середній Палець, А Вінна Вчителька: Рішення... Наступна стаття: В Україні Зафіксовано Новий Землетрус: Де Був Епіцентр

Масим Бондарь

Коментарі закриті.

Популярні матеріали

Популярні категорії

Фотогалерея

На Київщині Жінка Побила 11-Річного Хлопчика Через Збір Карту

В Україні Зафіксовано Новий Землетрус: Де Був Епіцентр

Депутат Тарута Знайшов Спосіб Обнулити Проект Президента?

Війна

Київ

Економіка

Україна

48

1172

610

3617

© 2026 FreshInfo